

УДК 330.322.338.45

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ

Н. І. Соколовська,

заступник директора, Департамент з питань взаємодії з Верховною Радою України, іншими державними органами Секретаріату Кабінету Міністрів України, завідувач відділу аналітичної роботи та зв'язків з народними депутатами України

У статті розглянуто взаємодію центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як визначальну умову підвищення рівня енергетичної безпеки на регіональному та державному рівнях. Аргументовано доцільність створення системи щорічного моніторингу рівня енергетичної безпеки регіонів на основі динаміки зміни розроблених індикаторів енергетичної безпеки, що забезпечить щорічну оцінку ефективності управлінських та інших заходів галузевих міністерств, інших органів центральної виконавчої влади та обласних державних адміністрацій, розроблених ними для підвищення рівня енергетичної безпеки. Запропоновано визначення індикаторів енергетичної безпеки загальнодержавного та регіонального рівня за принципами репрезентативності.

Обґрунтовано необхідність створення щорічної системи оцінки реальної ефективності управлінських рішень центральних органів виконавчої влади, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо підвищення рівня енергетичної безпеки регіонів, визначення та реалізації шляхів виходу їх на траєкторію самозабезпечення територій як традиційними, так і альтернативними видами енергетичних ресурсів.

Ключові слова: центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, енергетична безпека, індикатор енергетичної безпеки.

N. I. Sokolovska,

Deputy Director of the Department for cooperation with the Parliament of Ukraine, other state bodies of the Cabinet of Ministers of Ukraine, head of the Department of analysis and links with Ukraine MPs

IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN CENTRAL EXECUTIVE BODIES AND LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES IN ENSURING ENERGY SECURITY OF REGIONS

The interaction of central executive authorities and local self-government bodies is a key condition for increasing energy security at the regional and state levels. The author proposes the creation of a system of annual monitoring of the level of energy security of regions based on the dynamics of the proposed indicators of energy security. This will provide an annual assessment of the effectiveness of management and other measures by sectoral ministries, other central executive authorities and regional state administrations that they are developing to improve energy security. The determination of energy security indicators at the national and regional levels is based on the principles of representativeness.

The essence is the creation of an annual system for assessing the effective effectiveness of managerial decisions of central executive authorities, other central executive authorities and local governments on improving the level of energy security in the regions, identifying and implementing ways to reach them on the trajectory of self-sufficiency of territories as both traditional and alternative types of energy resources.

Key words: central bodies of executive power, bodies of local self-government, energy security, energy safety indicator.

Н. И. Соколовская,

заместитель директора, Департамент по вопросам взаимодействия с Верховной Радой Украины, другими государственными органами Секретариата Кабинета Министров Украины, заведующая отделом аналитической работы и связей с народными депутатами Украины

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЦЕНТРАЛЬНЫХ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ И ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНОВ

В статье рассмотрено взаимодействие центральных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления как определяющее условие повышения уровня энергетической безопасности на региональном и государственном уровнях. Аргументирована целесообразность создания системы ежегодного мониторинга уровня энергетической безопасности регионов на основе динамики изменения разработанных индикаторов энергетической безопасности, что обеспечит ежегодную оценку эффективности управленческих и других мероприятий отраслевых министерств, других органов центральной исполнительной власти и областных государственных администраций,

© Соколовська Н. І., 2017

разрабатываемых ими для повышения уровня энергетической безопасности. Предложено определение индикаторов энергетической безопасности общегосударственного и регионального уровней по принципу репрезентативности.

Обоснована необходимость создания ежегодной системы оценки реальной эффективности управленческих решений центральных органов исполнительной власти, других органов исполнительной власти и органов местного самоуправления по повышению уровня энергетической безопасности регионов, определению и реализации путей выхода их на траекторию самообеспечения территорий как традиционными, так и альтернативными видами энергетических ресурсов.

Ключевые слова: центральные органы исполнительной власти, органы местного самоуправления, энергетическая безопасность, индикатор энергетической безопасности.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Взаємодія центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування стосовно підвищення рівня енергетичної безпеки на регіональному та державному рівнях в Україні має ситуативний характер.

Під час вжиття загальнодержавних заходів щодо підвищення рівня енергетичної безпеки не враховуються особливості регіонів та відсутні оцінки впливу цих заходів на регіональному рівні, а також їх сукупного впливу на загальнодержавний рівень енергетичної безпеки.

Відсутні зобов'язальні нормативно-правові акти, які б створили систему щорічного моніторингу, забезпечили щорічну оцінку ефективності управлінських та інших заходів галузевих міністерств, інших органів виконавчої влади й обласних державних адміністрацій (ОДА), що розробляються і реалізуються ними для підвищення рівня енергетичної безпеки регіонів та держави в цілому.

Затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (п. 3. Енергетична безпека), що включають сфери застосування індикаторів для оцінки рівня енергетичної безпеки на основі динаміки зміни їх вагових коефіцієнтів, практично не використовуються як механізм числової оцінки рівня енергетичної безпеки. Тому необхідна оптимізація кількості індикаторів для застосування практичної (що виміряються математично) оцінки рівня енергетичної безпеки регіонів, які б відображали серйозні зміни, що відбулися в останні роки в економіці, політичному житті, а також чисельності населення України. І за умови обов'язковості щорічного моніторингу показників визначених індикаторів для оцінки рівня енергетичної безпеки, які порівнюються зі встановленими для них "граничними" значеннями, можна обґрунтувати ефективність заходів, що вживаються на регіональному та загальнодержавному рівнях.

Проблеми, поставлені в статті, відповідають практичним завданням в межах науково-дослідних робіт за темами: "Проблеми та пріоритети забезпечення енергетичної та техногенної безпеки" (0115U003111), "Забезпечення енергетичної та техногенної безпеки України в умовах зовнішньої агресії" (0116U1474), "Енергетична та техногенна безпека в умовах трансформації системи забезпечення національної безпеки" (0117U004185).

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. До дослідження різних аспектів гарантування енергетичної безпеки України на загальнодержавному та регіональному рівнях долучалося чимало вчених. Зокрема, аналізу значення оцінок і напрямів забезпечення енергетичної безпеки значну увагу приділяли такі вітчизняні вчені, як А.Бараннік [5], А.Сухоруков [9], А.Халатов [11], енергоефективності національної та регіональної економіки як основи енергетичної безпеки – М.А.Вознюк [6], І.Мазур [7], державному управлінню у сфері енергетичної безпеки – О.Мельниченко [8], О.Суходоля [10; 11].

Але попри велику кількість ґрунтовних наукових та науково-практичних досліджень у цій сфері цілісної системи державного управління енергоефективності та енергетичної безпеки в Україні не створено.

Формулювання мети дослідження. Метою статті є обґрунтування доцільності створення системи щорічного моніторингу показників, які порівнюються зі встановленими для них "граничними" значеннями індикаторів енергетичної безпеки регіонів та держави в цілому, для вдосконалення взаємодії галузевих міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Оцінка енергетичної безпеки країни є складною науково-технічною проблемою, і поки що немає уніфікованої методики оцінки її стану. У методиці Організації Об'єднаних Націй (ООН) і Міжнародного агентства з атомної енергії (МА-

ГАТЕ) для оцінки енергетичної безпеки використовуються 14 показників (індикаторів), Світовий банк застосовує 39 індикаторів, у Молдові з урахуванням особливостей її енергетики сформовано систему з 24 показників, а в Узбекистані використовують тільки 4 показники [12].

Методика оцінки енергетичної безпеки Міністерства економіки України (як і методичні рекомендації у згаданому вище наказі № 1277) включає 10 показників-індикаторів [1; 2], які порівнюються з установленими для них “граничними” значеннями. В статті [12] наведено результати на прикладі 2011 р. (див. таблицю).

Сьогодні методика Міністерства економіки України (2007) вже не відображає суттєві зміни, що відбулися останнім часом в економіці, політичному житті, а також чисельності населення України.

Показник	Граничне значення	Значення індикатора
Енергомісткість ВВП, кг у.п. / грн	0,2–0,5	0,633
Ступінь забезпеченості країни паливно-енергетичними ресурсами (ПЕР), %	100	100
Частка власних джерел у балансі ПЕР країни, %	50	64,3
Частка домінуючого паливного ресурсу в ПЕР країни, %	30	41,5
Зношеність основних фондів підприємств ПЕК, %	50	62,2
Частка інвестицій у підприємства ПЕК відносно ВВП країни, %	3–4	1,6
Транзит природного газу, млрд м ³	175	104,2
Транзит нафти, млн т	56–65	17,8
Обсяг видобутку вугілля, млн т	70–100	61,8
Частка імпорту палива з однієї країни в загальному обсязі, %	30	68,9

В останні роки почала проводитися жорстка тарифна політика у сфері енергозабезпечення населення, впровадження стимулюючих тарифів для обленерго. Все це має створити фінансовий ресурс для модернізації та оновлення енергетичного обладнання і тим самим підвищувати рівень енергетичної безпеки України. Таке різке зростання цін зумовило необхідність запровадження потужної системи субсидіювання верств населення, які неспроможні платити за спожиті енергоносії.

Разом з тим висока ціна сприяє впровадженню енергозберігаючих технологій (скороченню споживання первинних енергоносіїв) і поширенню використання місцевих та відновлюваних джерел енергії [7].

З урахуванням запровадження реальної політики децентралізації суттєво зростає роль місцевих органів влади як у здійсненні необхідних реформ на місцевому рівні, так і в забезпеченні стабілізації соціально-економічної ситуації (основне навантаження із субсидіювання населення), розв’язанні суперечностей між різними рівнями влади, встановлення відносин між цен-

тром, регіонами і територіальними громадами на принципах розподілу сфер відповідальності й компетенції, а також партнерства у сфері забезпечення громадян України державними та місцевими благами, підвищенні ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Управління соціально-економічним розвитком регіонів має здійснюватися з урахуванням його базової компоненти, необхідності впровадження ефективної енергетичної безпеки регіону для формування організаційно-технологічних рішень щодо заміщення використання традиційних джерел енергії нетрадиційними (альтернативними) та підвищення рівня енергетичного потенціалу території [8; 11].

Сьогодні Україна продовжує посідати одне з перших місць у Європі за енергомісткістю валового продукту, яка в 3,5 раза вища, ніж у

промислово розвинених країнах Європи і в 1,6 раза вища, ніж у Білорусі. Найбільший потенціал економії палива зосереджено в малій енергетиці України, до якої належать промислові ТЕЦ і котельні, комунальна енергетика, промислові печі, побутові енергоустановки, автономні теплоцентралі. Вони споживають понад 60% від усього палива в паливно-енергетичному комплексі (ПЕК) України. В Україні експлуатується велика кількість низькоефективних котелень та автономних генераторів теплоти, які спалюють природний газ і мазут. Питомі витрати палива на виробництво теплової енергії в них дуже великі, а середній ККД не перевищує 75%, що нижче за технічно допустимий рівень. Ці джерела теплової енергії є також основними джерелами забруднення навколишнього середовища. Україні необхідно знизити енергомісткість національного продукту до середньосвітового рівня [12].

Саме недієва політика енергоефективності та енергозабезпечення визначена Стратегією національної безпеки України однією із основних загроз національній і енергетичній безпеці. Разом

з тим сфера енергоефективності здатна забезпечити оптимальне комплексне вирішення енергетичних, екологічних та економічних питань [10].

Одним із важливих показників для оцінки ефективності використання енергоресурсів у країні вважається енергоємність ВВП.

Для більш адекватної оцінки рівня енергоефективності Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) запропонована декомпозиція, тобто розгляд кінцевого споживання енергії в країні за секторами та галузями економіки і, відповідно, їх внеском у загальний ВВП. Такий підхід не тільки дає змогу розділити головні фактори, що визначають енергоспоживання, та виокремити окремі складові впливу на енергоефективність порівняно зі стандартними оцінками, а й вимагає певної широкої бази даних [5; 10].

Безумовно, одним із варіантів декомпозиції можна вважати розгляд регіональних особливостей енергоспоживання та визначення ефективності використання енергії окремими регіонами країни. Професором В.О.Баранніком (Регіональний філіал у м. Дніпро Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД)) на підставі статистичних даних Державної служби статистики України розраховані як стандартні рівні енергоефективності регіонів України (енергоємність валового регіонального продукту (ВРП)), так і рівні декомпозиційної ефективності (тепло- та електропостачання) і враховані загальні рівні енергоспоживання регіонів. Пропонується введення певної кластеризації регіонів. Так, якщо всі регіони України визначити за трьома основними показниками (питоме енергоспоживання; енергоефективність; питомий регіональний ВВП, який є добутком перших двох показників), то можна умовно виділити 3 найбільш характерні групи (кластери) регіонів (рис. 1), а саме:

1-ша група – регіони із суттєвими рівнями питомого енергоспоживання та досить низькими рівнями енергоефективності (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська та Івано-Франківська області);

2-га група – регіони з рівнями питомого енергоспоживання та енергоефективності, близькими до середньоукраїнських (Рівненська, Кіровоградська, Сумська, Миколаївська, Львівська, Чернігівська, Полтавська, Закарпатська, Черкаська, Київська, Харківська та Вінницька області);

3-тя група – регіони з незначними рівнями питомого енергоспоживання, але досить високими рівнями енергоефективності (Одеська, Чернівецька, Волинська, Тернопільська та Житомирська області).

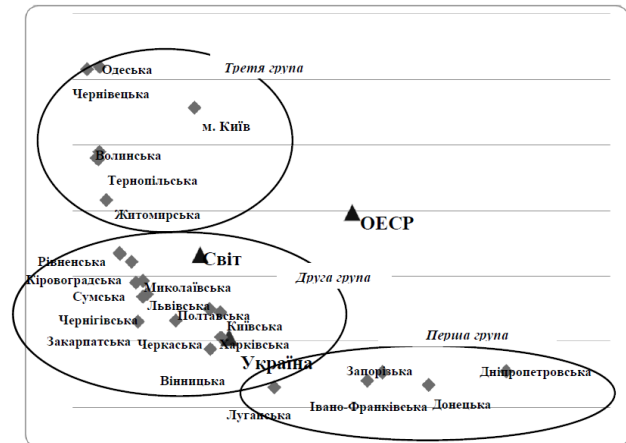

Рис. 1. Розподіл регіонів України за показниками питомого енергоспоживання та енергоефективності за 2014 рік

Відповідно загальне завдання підвищення енергоефективності для визначених груп регіонів повинно мати свою специфіку. Так, для першої групи регіонів основним завданням має стати суттєве підвищення рівня ефективності використання енергоресурсів (більше ніж у середньому по країні) при обґрунтованому зниженні (або збереженні) рівня питомого енергоспоживання, і навпаки, для регіонів третьої групи завдання підвищення рівня енергоефективності повинно мати менш значний характер у розрахунку більш суттєвого підвищення рівня добробуту в регіоні, яке може бути досягнуто в тому числі і за рахунок збільшення споживання енергоресурсів [5].

Точки Світ та ОЕСР перераховані в наведену на рис. 1 систему координат з використанням даних Key world energy statistics 2016 (Україна має питоме енергоспоживання на рівні 2,33 т н.е. на особу та енергоємність ВВП 0,31 т н.е. на 1000 дол. (2010), загальносвітові рівні – 1,89 т н.е. на особу та 0,14 т н.е./1000 дол., рівень країн Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) – 4,16 т н.е. на особу та 0,11 т н.е./1000 дол.) та відповідних пропорцій від рівня України [5].

Зазначений розподіл регіонів України за показниками питомого енергоспоживання та енергоефективності як основи енергетичної безпеки, на нашу думку, можна вважати доцільним як розподіл регіонів за рівнем енергетичної безпеки. Ефективність вжиття заходів центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у сфері енергетичної безпеки визначатиметься місцем регіону у певній групі і має на меті перехід до третьої групи регіонів; перехід регіонів з третьої групи до інших свідчатиме про незадовільність вжиття управлінських та інших

заходів з підвищення рівня енергетичної безпеки. Такий розподіл регіонів України є достатнім для початку запровадження системи щорічного моніторингу індикаторів енергетичної безпеки регіонів та держави [5; 9].

Аналіз структурних підрозділів обласних державних адміністрацій показав, що в 12 областях, зокрема Волинській, Житомирській, Закарпатській, Донецькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Херсонській, Черкаській, Чернівецькій відсутні підрозділи, що відповідають за енергоефективність або за енергозбереження, існують лише департаменти з ЖКГ, в чотирьох областях – Вінницькій, Харківській, Хмельницькій, Чернігівській департаменти з ЖКГ та ПЕК об'єднані, але підрозділи з енергоефективності або з енергозбереження формально також відсутні, у Рівненській і Сумській областях зазначені підрозділи включено до об'єднаних департаментів. У двох областях – Одеській, Тернопільській підрозділи з енергозбереження включено до складу департаментів з ЖКГ. В Дніпропетровській, Львівській, Запорізькій областях та м. Києві підрозділ з енергозбереження включено до департаментів з енергетики (ПЕК). У Луганській області – до Департаменту регіонального розвитку, промисловості, інфраструктури.

Таким чином, у 16 обласних державних адміністраціях підрозділи з енергоефективності або з енергозбереження формально відсутні, що ускладнює системне впровадження загальнодержавних заходів з енергоефективності. З огляду на це необхідно створити зазначені підрозділи в межах загальної чисельності апарату адміністрацій.

Варто також зауважити, що назва підрозділу “з енергоефективності” існує лише в Одеській та Рівненській областях. Порівняльний аналіз показників питомого енергоспоживання та енергоефективності за 2014 р. (див. рис. 1) показує, що найвищі показники з енергоефективності в Одеській області [5].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що до третьої групи входять в основному області з типом економіки, яка орієнтується на сферу послуг (за винятком Тернопільської – сільськогосподарський тип, Житомирської промислово-аграрний тип). Підрозділи ЖКГ, у яких найбільш повно співпрацюють з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (МРРiБ) і потенціал енергоефективності, в основному зосереджено в житлово-комунальному секторі.

Особливе занепокоєння викликає те, що в першій групі в основному зосереджено області з промисловим типом економіки, за винятком Івано-Франківської (промислово-аграрний тип). Тип структури економіки регіонів визначено Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385.

На наш погляд, однією з причин такого становища в промислових областях є те, що Держенергоефективність, яке підпорядковане Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, зосередило свою діяльність в основному на розвитку відновлюваних джерел енергії в житлово-комунальному секторі та домогосподарствах, що є дуже важливим. Однак до 2014 р. Держенергоефективності (раніше – Держкоменергозбереження) підпорядковувалося Міністерству економічного розвитку і торгівлі України і було відповідальним за питання енергоефективності і в промисловому, транспортному, аграрному секторах. Тому в перспективі необхідно вирішити питання відповідальності за впровадження енергоефективних заходів, насамперед на загальнодержавному рівні, особливо, якщо врахувати, що приватизація промислових підприємств щодо енергоефективності очікуваних результатів не дала. Нові власники без особливих зусиль перекладають зростання цін на енергоносії в ціну продукції і, користуючись низькою вартістю робочої сили в Україні та іншими схемами, знаходять збут своєї продукції. Разом з тим розвиток євроінтеграційних процесів та підвищення екологічних вимог можуть призвести до суттєвої втрати існуючого промислового потенціалу, в тому числі і в паливно-енергетичному комплексі (на прикладі нафтопереробної промисловості, де з шести нафтопереробних підприємств працює лише одне) і як, наслідок, до прогнозованого зниження рівня енергетичної безпеки.

З метою недопущення подальшого розвитку цих та інших негативних процесів необхідне вдосконалення управлінських механізмів, зокрема на регіональному рівні. Вважаємо більш логічним включення підрозділу з енергоефективності до Департаменту регіонального розвитку, як у Луганській області. (Механізми впливу на формування політики регіонального органу з енергоефективності наведено на рис. 2.)

Це дасть змогу розподілити відповідальність за вжиття енергоефективних заходів між різними підрозділами обласних адміністрацій, забезпечити

Рис. 2. Механізми впливу на формування політики Регіонального органу з енергоефективності (основні міністерства)

більш незалежний їх контроль з боку підрозділу з енергоефективності і при цьому оцінювати динаміку змін за числовими показниками, які мають визначитися системою щорічного моніторингу індикаторів енергетичної безпеки регіонів та держави. Запровадження щорічного моніторингу індикаторів має надати системного характеру взаємодії галузевих міністерств, інших центральних органів виконавчої влади з обласними державними адміністраціями, дасть можливість здійснювати оцінку ефективності управлінських та інших заходів галузевих міністерств і обласних державних адміністрацій, що розробляються ними для підвищення рівня енергетичної безпеки, та своєчасно вносити зміни до галузевих і регіональних програм розвитку (рис. 3).

З цією метою в межах статті визначено перелік індикаторів енергетичної безпеки (ЕНБ) регіонів та держави за принципами репрезентативності.

До складу таких індикаторів, на нашу думку, можуть бути віднесені:

1) енергоемність ВВП, яка вимірюється у кілограмах умовного палива на гривню (кг у.п./грн), у тому числі з розрахунком ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС), у кілограмах умовного палива на долар (кг у.п./дол. США), розраховується на загальнодержавному рівні [2–3; 10];

2) частка витрат Державного бюджету, спрямована на підтримку та розвиток галузей ПЕК, %, обчислюється на загальнодержавному та галузевому рівнях [3];

3) енергоемність виробленої продукції, кг у.п. / грн розраховується на галузевому та регіональному рівнях [3; 10];

4) частка власних джерел у балансі паливно-енергетичних ресурсів, %, розраховується на загальнодержавному та регіональному рівнях (місцеві енергоресурси) [2–3; 10];

5) частка імпорту палива з однієї країни (компанії) в загальному його обсязі, %, обчислюється на загальнодержавному рівні [2–3];

6) частка можливого власного виробництва в загальному обсязі споживання електричної енергії, %, розраховується на загальнодержавному та регіональному рівнях [3];

7) частка домінуючого енергоресурсу у виробництві теплової та електричної енергії, %, розраховується на державному і регіональному рівнях [2–3];

8) частка домінуючого енергоресурсу в споживанні котельно-пічного пального, %, обчислюється на регіональному рівні [2–3];

9) частка установ соціальної сфери, забезпечених менше ніж двома взаємозамінними джерелами енергозабезпечення, %, розраховується на загальнодержавному та регіональному рівнях [3];

10) зношеність основних виробничих фондів підприємств ПЕК, %, розраховується на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях [2–3];

Координацію та контроль за діяльністю органів виконавчої влади, щорічний моніторинг показників, які порівнюються зі установленими для них “граничними” значеннями індикаторів енергетичної безпеки, має здійснювати Рада національної безпеки і оборони (РНБО) України, яка готує Указ Президента України про організацію моніторингу індикаторів ЕнБ та (щорічно) про заходи за підсумками цього моніторингу. Обласні державні адміністрації мають також надавати підсумки щорічного моніторингу регіональних показників енергетичної безпеки РНБО.

За результатами обробки з використанням методу системного аналізу визначених індикаторів енергетичної безпеки загальнодержавного і регіонального рівнів вищим органам державної та регіональної влади не лише мають надаватися інформаційно-довідкові матеріали про поточну ситуацію, а й указуватися реальні причини погіршення показників у разі їх виходу за граничні значення, з метою усунення цих причин галузевим міністерствам та обласним державним адміністраціям необхідно розробляти та впроваджувати конкретні заходи.

Зазначені заходи мають включати зміни і доповнення до регіональних, галузевих та загальнодержавних програм розвитку, в окремих випадках – до нормативних положень і статистичних відомостей про обсяги, джерела, форму існування інформації щодо формування запасів та використання паливно-енергетичних ресурсів інших нормативно-правових актів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження встановлено, що недієва політика енергоефективності та енергозабезпечення є однією із основних загроз національній і енергетичній безпеці.

У 16 обласних державних адміністраціях підрозділи з енергоефективності або з енергозбереження формально відсутні, що ускладнює системне впровадження загальнодержавних заходів з енергоефективності. Тому необхідно створити зазначені підрозділи в межах загальної чисельності апарату адміністрацій. Це дасть змогу посилити взаємодію з галузевими міністерствами щодо запровадження заходів з підвищення рівня енергетичної безпеки в регіонах.

Доведено, що дієва політика енергоефективності дасть змогу забезпечити оптимальне комп-

лексне вирішення енергетичних, екологічних та економічних питань. Однак слід враховувати, що підпорядкування Держенергоефективності Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства значно ускладнює впровадження заходів у промисловому, транспортному, аграрному та інших секторах економіки України, зокрема в регіонах.

З’ясовано, що розподіл регіонів України за показниками питомого енергоспоживання та енергоефективності як основи енергетичної безпеки є порівнянним з розподілом регіонів за рівнем енергетичної безпеки.

Також встановлено, що розподіл регіонів України за показниками питомого енергоспоживання та енергоефективності на три групи: із суттєвими рівнями питомого енергоспоживання та досить низькими рівнями енергоефективності; з рівнями питомого енергоспоживання та енергоефективності, близькими до середньоукраїнських; з незначними рівнями питомого енергоспоживання але досить високими рівнями енергоефективності є достатнім для того, щоб почати запровадження системи щорічного моніторингу індикаторів енергетичної безпеки регіонів та держави.

Аргументовано необхідність оптимізації кількості індикаторів для застосування практичної (що вимірюються математично) оцінки рівня енергетичної безпеки регіонів, яка дасть змогу відобразити серйозні зміни, що відбулися в останні роки в економіці, політичному житті, а також чисельності населення України.

За результатами аналізу встановлено, що ефективність вжиття заходів з енергетичної безпеки з боку центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері енергетичної безпеки визначатиметься місцем регіону в певній групі і має на меті перехід до третьої групи регіонів; перехід регіонів з третьої групи до інших свідчатиме про незадовільність упровадження управлінських та інших заходів з підвищення рівня енергетичної безпеки.

Подальше дослідження ефективності системи щорічного моніторингу індикаторів енергетичної безпеки регіонів та держави мають бути спрямовані на обґрунтування того, що врахування регіональних особливостей та узгодження основних цілей проведення політики енергоефективності сприятиме підвищенню рівня енергетичної безпеки держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – Ст. 351.
2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс] // Офіційний портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : /www.kmu.gov.ua/.
3. Концептуальні підходи до вдосконалення системи забезпечення енергетичної безпеки України : аналіз наукових розробок з питань енергетичної безпеки України [Електронний ресурс] / Нац. ін-т стратег. дослідж. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/public/File/2011_table/1219_dop.pdf
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс] / М-во енергетики та вугільної промисловості України. – Режим доступу : http://mpe.kmu.gov.ua/
5. Бараннік В. О. Енергоефективність регіонів України: проблеми оцінки та наявний стан / В. О. Бараннік ; Регіональний філіал у м. Дніпро ; Інститут стратегічних досліджень, серпень 2017, Аналітична записка. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/2691/.
6. Вознюк М. А. Проблемні аспекти управління процесами енергозбереження на регіональному рівні [Електронний ресурс] / М. А. Вознюк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. 1. – С. 175–182. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2013_1_27
7. Мазур І. М. Енергоефективність національної економіки як основа енергетичної безпеки [Електронний ресурс] / І. М. Мазур // Прометей. – 2014. – № 3. – С. 20–26. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64./
8. Мельниченко О. А. Теоретичні основи державного регулювання параметрів енергетичної безпеки / О. А. Мельниченко // Теорія і практика державного управління. – 2017. – № 2 (57). – С. 1–7.
9. Сухоруков А. І. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави / А. І. Сухоруков, Ю. М. Харазішвілі // Стратег. пріоритети. – 2013. – № 3. – С. 5–15.
10. Суходоля О. М. Стратегічне управління в енергетичній сфері: проблеми та пріоритети вдосконалення / О. М. Суходоля // Стратег. пріоритети. – 2015. – № 1. – С. 104–112.
11. Суходоля О. М. Методичні засади прийняття управлінських рішень у сфері енергоефективності / О. М. Суходоля // Наук. вісн. Акад. муніципального управління : зб. наук. пр. – Київ, АМУ, 2010. – Вип. 3. – С. 17–24. – (Серія “Управління”).
12. Халатов А. А. Енергетична безпека України: чи є запас міцності? / А. А. Халатов // Вісн. НАН України. – 2017. – № 9. – С. 23–32.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine “On Basics of National Security of Ukraine”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 39, art. 351.
2. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), Order from 29.10.2013 No. 1277, available at: www.kmu.gov.ua (Accessed 12 May 2017).
3. National Institute for Strategic Studies, “Conceptual approaches to the improvement of the energy security of Ukraine. Analysis of the scientific research on energy security of Ukraine”, available at: www.niss.gov.ua/public/File/2011_table/1219_dop.pdf (Accessed 15 May 2017).
4. Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine, “Energy Strategy of Ukraine till 2030”, available at: http://mpe.kmu.gov.ua/ (Accessed 15 May 2017).
5. Barannik, V.O. (2017), “Energy efficiency in Ukraine's regions: problems of evaluation and present status. Analytical note”, available at: www.niss.gov.ua/articles/2691/ (Accessed 12 September 2017).
6. Vozniuk, M.A. (2013), “Problematic aspects of management of energy saving processes at the regional level”, *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky*, [Online], vol. 1, pp. 175-182, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2013_1_27 (Accessed 11 September 2017).
7. Mazur, I.M. (2014), “Energy efficiency of the national economy as the basis of energy security”, *Prometey*, [Online], vol. 3, pp. 20-26, available at: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64/ (Accessed 11 September 2017).
8. Mel'nychenko, O.A. (2017), “Theoretical fundamentals of state regulation of energy security parameters”, *Teoriia i praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2(57), pp. 1-7.
9. Sukhorukov, A.I. and Kharazishvili, Yu M. (2013), “Regarding the methodology of complex evaluation components of economic security”, *Stratehichni priorytety*, vol. 3, pp. 5-15.
10. Sukhodolia, O.M. (2015), “Strategic management in the energy sector: problems and priorities for improvement”, *Stratehichni priorytety*, vol. 1, pp.104-112.
11. Sukhodolia, O.M. (2010), “Methodological bases of management decisions on energy efficiency”, *Naukovyj visnyk Akademii munitsypal'noho upravlinnia. Seriia Upravlinnia*, vol 3, pp. 17-24.
12. Khalatov, A.A. (2017), “Ukraine's energy security: Is there a safety margin?”, *Visnyk NAN Ukrainy*, vol. 9, pp. 23-32.